דרשוני כרך ב — זכור לתמר, לבת יפתח ולשרה

זכור לתמר, לבת יפתח ולשרהיעל לוין

בשעה שעשו ישראל את העגל באותה שעה בקש הקב"ה להחריב את העולם כלו, באותה שעה אמר משה לפני הקב"ה: רבון כל העולמים, אם שרפה הם חייבין, זכור להם ברית אברהם אשר הוצאתו 'מאור כשדים' (נחמיה ט, ז), ואם הריגה הם חייבין, זכור להם עקדתו של יצחק, ואם גלות הם חייבין, זכור להם גלותו של יעקב, לכך נאמר 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך' וגו' (שמות לב, יג) (מדרש שיר השירים [ורטהימר] ירושלים תשמ"א, א, יא, עמ' לח)

ויש אומרים: בשעה שעשו ישראל את העגל –באותה שעה ביקש הקדוש ברוך הוא להחריב את העולם כולו,באותה שעה אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: ריבון כל העולמים,אם שרפה הם חייבין, זכור להם זכותה של תמר, שהוצת בה האש, כמו שנאמר: 'הוא מוצאת' (בראשית לח, כה). אל תקרי 'מוּצֵאת' אלא 'מוֹצָת', לשון 'וַיֵּצֵא אֵשׁ בְּצִיּוֹן' (איכה ד, יא). שבא גבריאל ולקח את העירבון ממנה. תלתה תמר עיניה למרום ואמרה לפניו: 'ריבון העולמים, גלוי וידוע לפניך כי לטובה נתכוונתי, להעמיד מלכים מיהודה. אם רצונך הצילני'. מיד רמז הקדוש ברוך הוא לגבריאל והשיב לה העירבון.

ואם הריגה הם חייבין, זכור להם עקדתה של בת יפתח, שאביה ביקש לקיים את נדרו ולא שעה לתחנוני בתו למצוא פתח היתר לבטלו וכן הסנהדרין לא מצאה פתח להתיר את נדרו.

ואם גלות הם חייבין, זכור להם גלותה של שרה, שישבה בארץ גושן ובני ישראל אחריה ישבו בארץ גושן, בארץ שרה אמם.

דבר אחר: ואם גלות הם חייבין, זכור להם רחל אמנו, שבזכותה עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר את ישראל למקומם.

וזהו שאמר הכתוב: 'זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך' וגו' (שמות לב, יג) 'לְאַבְרָהָם' לרבות תמר, 'לְיִצְחָק' לרבות בת יפתח, 'וּלְיִשְׂרָאֵל' לרבות שרה, ויש אומרים: 'וּלְיִשְׂרָאֵל', לרבות רחל.

שהוצת בה האש – מדרש הגדול [מרגליות], בראשית, לח, כה, עמ' תרנ. שבא גבריאל – תנחומא [בובר], מבוא, עמ' 129,סימן יט (כתב יד ג). ועיינו עוד יאיר זקוביץ ואביגדור שנאן, מעשה יהודה ותמר, ירושלים תשנ"ב, עמ' 164–166 .עקדתה של בת יפתח – תנחומא [בובר], בחוקותי, ז, עמ' 112–114 ;תנחומא, בחוקותי, ה. גלותה של שרה – פרקי ר' אליעזר [היגער], חורב י (תש"ח), פרק כו, עמ' 185–186 .זכור להם רחל אמנו – איכה רבה [וילנא], פתיחתא כד, ו, ע"ג–ז, ע"ג.